

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. IV. An veritas reperiatur in simplici apprehensione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

Dices, Hinc fieri, etiam duos actus veros, vnum dicentem, *mille currunt*, & alium, *duo currunt*, esse inaequales in veritate, & vnum alio magis verum, quia vnus pluribus obiectis conformatur. Sed nego sequelam, quia veritas consistit in conformitate non qualicumque, sed cum suo obiecto: iam autem conformatur duobus qui dicit duo, quam mille qui dicit mille, vt exterminis patet. at si duo actus habeant idem obiectum, vnusque aberret ab illo in vno, alter in mille, profecto magis discrepat iste secundus à suo obiecto, quam ille à suo; idem enim est vtriusque obiectum, & vnus aberrat mille, alter vno, ergo propriè magis mentitur vnus quam alter. quæ res ex communi & verò modo loquendi non videtur negari posse. Ideò communiter dicitur, *magis mentitur vnus minus mentitur*; non tamen ita dicitur, *magis dicit verum, vel minus dicit verum*.

71 **VLTIMA CONCLUSIO.** Vna falsitas, etiam circa idem indiuisibile obiectum, potest esse magis necessaria altera, vt patet in his propositionibus, *Petrus non existit, Deus non existit*; hæc enim secunda magis necessariò falsa est quam prima, quia magis necessarium est, eius obiectum esse aliter ac ipsum significatur, quam obiectum primæ; sicut è contrariò de veritate dictum est.

SECTIO IV.

An veritas reperiat in simplici apprehensione.

CIRCA secundam huius questionis difficultatem de veritate & falsitate simplicis apprehensionis, aduertendum est, eam esse magnā ex parte de solis vocibus, vt rectè obseruauit P. Vasquez 1. Parte, disput. 75. Pro illius tamen intelligentiā suppono, triplicem esse apprehensionem, aliam *solius subiecti*, aliam *solius prædicati*, tertiam verò *totius propositionis*. Quo posito,

PRIMA CONCLUSIO. In apprehensione solius subiecti, vel solius prædicati nulla potest esse falsitas, sed necessariò est veritas incomplexa. Hæc est communissima, vt videri potest apud Hurtadū Disput. 9. de Animā, §. 6. probaturq; facillè: nam illa apprehensio repræsentat aliquid vel reale, vel fictum, vel nihil. Si nihil repræsentat, ergo non est falsa. Sed vt melius loquar, impossibile omnino est, vt si sit apprehensio, non repræsentet aliquid, vel reale vel fictum. Si reale, ergo est vera, quia verè aliquid reale repræsentat: si aliquid fictum, etiam est vera, quia illud fictum verè re-
72 præsentat, eo modo quo potest repræsentari. Ratio à priori, quia vt obiectum non se habeat sicut apprehenditur, necessum est vt apprehendatur aliquid illi conueniens quod tamen nō ei conueniat: sed in solā apprehensione subiecti vel prædicati nihil apprehenditur vt alteri conueniens; ergo nō potest dari in illā apprehensione falsitas.

Dices, falsitatem in eo consistere, quòd non apprehendat id quod intendit, sed aliud diuersum, v.g. apprehendat aurum pro aurichalco. Sed contra, quia hoc tantum probat, apprehendentem non obtinuisse intentum; non tamen probat actū esse falsum: nam illa apprehensio in eo casu non est auri, sed aurichalci, quod verè apprehendit, ideoque dicitur vera. Addo tamen, eam veritatem esse incomplexam: quod inde constat, quia

veritas complexa est illa, quæ verè aliquid de aliquo affirmat, connectendo vnum cum alio, quod non datur in eā simplici apprehensione; non ergo habet veritatem complexam. In quo sensu intelligendi sunt Aristoteles & D. Thomas, aliique negantes simplici apprehensioni veritatem.

Quod in hac Conclusionem de apprehensione dixi, dictum olim putavi de sensationibus materialibus, de visione, tactu, auditu, &c. scilicet, eas esse semper veras, quia verè sentiunt suum obiectum. Obiectioni autem communi ex iride, vbi visus sentit colorem, cum tamen ibi non sit color, ergo est falsa ea sensatio; respondi, visionem non affirmare ibi esse colorem, id enim præstat ab intellectu qui tunc fallitur, sed tantum apprehendere colorem viridem v.g. vel rubeum, respectu cuius vera est illa apprehensio, quia verè exprimit illos colores; de quo fusiùs in libro de Animā. Re tamen meliùs consideratā, puto eam apprehensionem habere eam falsitatem, quam apprehensionibus complexis in secundā Conclusionem tribuam. Ratio est, quia tunc non apprehenditur solum color: si enim solus apprehenderetur, abstrahendo ab vicatione, locum haberet ratio à me facta; at apprehenditur vbiatio vt coniuncta cum eo colore, & consequenter iam ea apprehensio est complexa, sicut quando per intellectum apprehendo Petrum hīc, qui tamen non est hīc; est ergo eadem ratio de illā visione, ac de ceteris complexis apprehensionibus, de quibus sit

SECUNDA CONCLUSIO. In apprehensione totius propositionis dari potest veritas aut falsitas. Ratio est clara: quia si apprehendo Petrum esse equum, licet illud non affirmem, verè illum apprehendo aliter ac est aut potest esse à parte rei, erit ergo ille actus falsus. Confirmatur: apprehendit vnionem inter Petrum & equum, hæc autem vnio nec Petro nec equo conuenit, ergo apprehendit rem aliter ac est. Item, non dubium, 74 quin propositio apprehendens Petrum esse hominem, sit vera apprehensio; ergo quæ apprehendit contradictorium, scilicet Petrum non esse hominem, vel esse equum, erit apprehensio falsa, quia apprehendit Petrum aliter ac sit. Addo tamen, (quod & suprā de veritate dixi) hanc falsitatem aut veritatem non esse eam, quā dicimus aliquem decipi, aut scire: nam licet ego apprehendam Deum non esse trinum, quando id audio ab hæretico (necessariò enim apprehendo quod audio) non continuo dicor errare, vel opponi Fidei, nisi simul etiam assentiar per iudicium. Vtrum autem Deo eiusmodi apprehensiones possint conuenire, non est huius loci. Hoc addo, si ei repugnant, non tamen ideò quia Deus falleretur, sed quia etiam sine vllō errore videretur indignum Deo, apprehendere rem aliter quam sit. Sed de hoc alibi.

TERTIA CONCLUSIO. In modo communi loquendi non est admittenda veritas aut falsitas, nisi in iudicio. Ratio est, quia ex vsu communi loquendi veritas & falsitas solum sumitur pro eā quæ reperitur in iudicio; vnde sine addito non potest concedi simplici apprehensioni. Denique etiam in specie impressā potest dari veritas aut falsitas, non quidem formalis, quia non est formalis cognitio sed virtualis, quatenus ex bonā vel malā

malâ coordinatione specierum nascitur falsitas aut veritas intellectus. Hæc autem veritas vel falsitas virtualis non tribuitur intellectui, tum quia intellectus de se est indifferens ad utrumque, secus autem species, quæ determinat intellectum; tum quia species subrogatur loco obiecti, ac proinde ipsi specialius veritas falsitasve formalis, quæ est in propositione, tribuitur, & inde ipsa dicitur virtualiter vera vel falsa.

SECTIO V.

Utrum veritas vel falsitas conveniat determinatè propositionibus de futuro absoluto.

MATERIA hæc nequit pro dignitate tractari, nisi Philosophiæ limites transiliamus; ideo solum breuiter perstringemus, quæ à nostro instituto aliena non sunt, reliqua in Theologiam remittentes.

SUBSECTIO PRIMA.

Aliqua præmittuntur.

Hic posset fusè disputari, quid sit rem esse futuram, vel esse præteritam. Dicitur enim de facto dari futurum peccati Petri, licet de facto non detur ipsum peccatum. Etiam dicitur *est præteritum* quo aliquid de præsentis videtur denotari, &c. Verum hæc res aded ex se est clara, ut obscuretur potius longâ disputatione, quàm explicetur. Rem esse futuram, idem est, ac *res erit*; item rem esse præteritam, idem est, ac *fuit*, nec per se est futura, aut est præterita, significatur aliquid de præsentis magis, quàm per *fuit* aut *erit*; quia, ut rectè Augustinus lib. 11. Confess. cap. 15. & 18. improprie dicuntur tria esse tempora: nam præteritum non est, futurum verò nondum accessit. ideo improprie dicitur *res est futura*, *res est præterita*. Quia tamen iam intelligitur quid significare velimus, toleranda est consuetudo, ita tamen, ut non intelligatur aliquid significari per *est futura*, quod non significetur per *erit*. Vnde colliges, licet modò dicatur res aliqua futura, non tamen propterea modò esse aliquid reale, in quo consistat ea futuritio, quæ nihil est aliud, quàm denominatio extrinseca, ab existentia futura respectu instantis, in quo de eâ dicitur, *est futura*: quæ denominatio adeo quare sumitur ex negatione præsentis, & ex futuritione instantis sequentis. Sicut denominatio *prioris* in me respectu Antichristi, desumitur ex antecedenti meâ existentia, & ex subsequenti Antichristi: de præsentis autem in me, qui prior sum, nihil datur nisi propria existentia, ita similiter de præsentis circa res futuras vel præteritas nihil datur nisi instans præsens, cum quo comparata res quæ fuit, dicitur præterita, quæ autem erit, dicitur futura; quod aded certum est, ut etiam Astici rogati, quid sit rem esse futuram crastino die, respondeant eam hodie non habere esse, & cras habituram, idem est de præterito. Vide P. Hurtadum Disput. 9. de Animâ, à §. 82. ubi rehanc benè explanat contra aliquos recentiores, qui eo modo loquendi seducti, diu defudarunt ut aliquid inuenirent de præsentis, in quo ea futuritio consisteret, nec nisi recurrendo ad Chi-

maras, & nescio quas negationes negationum quidquam potuere excogitare.

Secundò præmittendum est contra Caietanum, & alios Thomistas illum secutos, hanc difficultatem de veritate aut falsitate propositionum de futuro, & certam Dei scientiam de illis, non pendere à nescio quâ præsentia rerum in æternitate, quam hic breuiter tangam & perstringam.

Caietanus ergo ad art. 13. quæstionis 12. partis 1. gloriatur, se nouam antetres dies inuenisse sententiam, ad explicandum, cur Deus possit ab æterno noscere futura; vnde ait sibi illuxisse clarâ explicationem D. Thomæ. Est autem ea sententia, eo ipso, quod æternitas Dei sit indiuisibilis, necessario quidquid ex aliquâ parte illi coexistit, coexistere etiam toti: vnde infert, ergo creaturæ coexistunt toti æternitati Dei, ergo coexistunt ab æterno, non ergo mirum si ab æterno possint cognosci. Addit rursus, hanc præsentiam ab æterno non esse in propria mensurâ durationis creaturæ, sed in mensurâ alienæ æternitatis, scilicet diuinæ. Probat autem hanc sententiam aliquibus scripturæ & Patrum locis, quibus dicitur ab æterno omnia esse Deo præsentia. Sed in his locis solum est sermo de præsentia obiectiua, id est, Deum tam clarè omnia ab æterno cognoscere, ac si actu omnia existerent, & omnia esse in mente illi præsentia, ut & de nobis etiam passim dicimus, semper ante oculos gestare illa de quibus continenter & viuaciter cogitamus. Sed vrget, quia aliqui Patres negant Deo præscientiam, eo quod respectu ipsius nihil sit futurum, sed omnia præsentia, ergo sentiunt creaturas ab æterno ei coexistere. Respondeo, Patres, dum negant Deo esse aliquid futurum, solum loqui more nostro: ea enim quæ futura sunt, nobis sunt obscura & incerta; Deus autem, quia omnia clarissimè intuetur, nihil videtur habere futurum. Ratione tandem à posteriori probat hanc sententiam, quia si non essent res præsentis ab æterno, non potuissent à Deo cognosci. Sed argumentum leuissimum; nam actus intellectus, ut cognoscat suum obiectum, non penderet huius existentia; sic etiam nos res præteritas cognoscimus, licet actu nihil sint, sed fuerint, & cognosceremus futuras, si de illis proprias species haberemus.

Pro impugnatione huius sententiæ obserua, 79 æternitatem Dei esse duplicem, aliam *intrinsecam*, id est, ipsam essentiam Dei, quatenus necessitat Deum ad existendum in omni tempore, verò vel imaginario; aliam *extrinsecam*, scilicet, ipsum tempus verum, vel imaginarium. Illa prior est indiuisibilis tota simul, hæc autem diuisibilis & successiua. Sicut in immensitate Dei considerari potest ipsa immensitas intrinseca petens Deum in omni loco existere, quæ immensitas etiam est indiuisibilis: altera verò est locus ipse, seu spatium verum, vel imaginarium, cui Deus realiter præsens est. Hoc posito, primò de Fide certum est, & ratio ipsa experientiaque naturalis idem euidenter ostendit, creaturas non existisse in omni duratione extrinseca Dei, siue in omni tempore imaginario successiuo, quod ab æterno fluxisse concipimus: nam in principio creata sunt omnia, inter quæ alia aliis succedunt, quædam pereunt, alia manent, alia de nouo incipiunt;